

Boekbespreking: Uitgerangeerd

Theo Peeters

Smit, J., 2008. *Uitgerangeerd*. 20 jaar onderzoek naar bijen en wespen op het emplacement van Westervoort. - Eigen uitgave, Duiven, 41 p. Te verkrijgen tegen verzendkosten bij de schrijver.

Enkele weken terug kreeg ik van Jan Smit enige nieuwe uitgaven van zijn hand en even later de vraag of ik het rapport over Westervoort wilde bespreken voor onze nieuwsbrief. Ik ben altijd blij verrast door dit soort acties en dus heb ik er dan ook serieus werk van gemaakt.

Het verslag ziet er fris en keurig uit en doet denken aan een themanummer van onze nieuwsbrief Bzzz geschreven door één auteur. (Een wens die ik koester want dan hebben we in één klap een extra nummer!)

Het verslag bestaat uit een beschrijving van het onderzoeksgebied, de werkwijze met daarin bijvoorbeeld ook het aantal inventarisatiedagen (192!), gevolgd door een uitgebreide paragraaf over de biologie van bijen en wespen. Daarna volgt een paragraaf resultaten en conclusies en een paragraaf

waarin enkele zeldzame soorten van Westervoort worden besproken. De schrijver besluit met een blik in de toekomst waarin we ook een reden voor de titel 'uitgerangeerd' terugvinden. Op het onderzoeksterrein wordt in de toekomst een nieuw station gebouwd en 'daarmee zullen de meeste soorten bijen en wespen op het emplacement, evenals de inventariseerder wel zijn uitgerangeerd'.

Het verslag is voorzien van een samenvatting, een inleiding, literatuurlijst en een index. En tevens is als een soort bijlage de soortenlijst opgenomen met per jaar de soorten die gevangen zijn. Tevens zijn in deze soortentabel per soort het totaal aantal vangsten, de nestplek, de zeldzaamheid en de status opgesomd. Deze basisgegevens vormen een zeer belangrijk onderdeel van het verslag waardoor het geheel transparant wordt en je ook zelf bepaalde zaken kunt nakijken, interpreteren. Het verslag is duidelijk vormgegeven, volledig in kleur uitgevoerd en geïllustreerd met mooie foto's, verspreidingskaartjes, diagrammen en tabellen. Kortom: 't leest heerlijk weg!

Ik heb hieronder enkele kleine inhoudelijke opmerkingen en gedachten genoteerd die me bij het lezen van het verslag te binnen schoten.

In tabel 2 is een kruisje vergeten op de kruising van *Crossocerus (walkeri)* en haar prooidieren haften. Bij de vergelijking met de stationsterreinen Boschpoort en Simpelveld zou naast eigen gegevens en die gepubliceerd door Lefebber in 1991 ook de databank van EIS-Nederland gebruikt kunnen zijn. Opvallend is het gebruik van mannetjes en vrouwtjestekens in de soortenlijst. Jammer dat met de aantallen en seksen verder niks wordt gedaan. Het verslag besluit met een paragraaf over zeldzame soorten van Westervoort: *Polistes dominulus*, *Crossocerus walker*, *Hylaenus cornutus*, *Andrena lathyri*, *A. niveata*, *Nomada guttulata* en *N. zonata*. In de titel van deze paragraaf 'van Westervoort' weglaten want zeldzaam slaat hier meer op de landelijke verspreiding. *Andrena lathyri* is immers in 18 van de 20 jaren gevangen! We focussen misschien teveel op zeldzame soorten terwijl het toch voor de hand ligt je kennis te verrijken aan de algemene soorten op Westervoort zoals *Ancistrocerus oiventris*, *Lestiphorus bicinctus*, *Andrena synadelpha* en *Andrena lathyri*.

De totaallijst is indrukwekkend: 244 soorten, waarvan 124 bijen en 120 wespen. Een grafiek toont dat die lijst ook op het eind nog elk jaar groeide. Dat is het leuke van een lange tijd op dezelfde plek inventariseren. En uiteindelijk sta je dan toch ook zelf nog te bedenken waarom soorten zoals bijvoorbeeld *Halictus rubicundus*, *Nomada fulvicornis*, *Dasygoda hirtipes* en *Myrmosa atra* nog ontbreken op je lijst.

Jan proficiat met deze mooie uitgave. Samen met het onderzoek van Virgilius Lefebber in de ENCI-groeve (Lefebber 1998) is dit veruit de langstdurende

gepubliceerde inventarisatie in ons land. Na de Stikke Trui en Arnhemse uiterwaarden een mooie aanvulling van de grotere inventarisaties van jouw hand. Het blijft wellicht nog even een verrassing welk(e) terrein(en), behalve je tuin, je de komende jaren gaat onderzoeken. Als ik in Duiven zou wonen werd dat 'de streek' die Benno o.a. in 1953 zo treffend besprak...

Korte mededeling

Een toevoeging aan 'Uitgerangeerd'

Hans Nieuwenhuijsen

Zoals in het Dankwoord staat heb ik 'stevig meegedacht' met Jan. Vooral over de rangschikking en interpretaties van zijn gegevens. Wat ons vooral opviel was het verschijnsel dat door de jaren heen wel het soortenspectrum maar niet het soortenaantal verandert. Dat laatste blijft vrij constant. We interpreteren het veranderende soortenspectrum als een weerspiegeling van de successie in het terrein en het constante aantal soorten als een teken dat de draagkracht door de jaren heen gelijk blijft.

Ik kan nu nog een ander licht laten schijnen op het constante aantal soorten. Bij het opruimen van mijn boekenkast viel mij Willem Ellis' Biogeografie (1988) in handen. Er stak een papiertje tussen pagina 34 en 35. En wat staat daar? Iets over het evenwichts-model van Mac Arthur & Wilson, de mannen van de eilandtheorie die o.a. heeft geleid tot het idee van de Ecologische Hoofd Structuur (EHS). Ik citeer:

"Volgens deze theorie is het aantal soorten op een eiland het resultaat van een dynamisch evenwicht tussen enerzijds immigratie van soorten van elders, en anderzijds uitsterven van ter plaatse voorkomende soorten. Anders gezegd, voortdurend komen er van elders soorten bij en sterven er lokaal soorten uit, zonder dat het totale soortenaantal verandert. Nog korter: na een aanloopfase houden immigratie en extinctie elkaar in evenwicht. Zowel de kans dat een soort op een eiland uitsterft als de kans dat een nieuwe soort op een eiland terecht komt is gekoppeld aan de grootte van het eiland".

Jan's gegevens vormen dus een mooie ondersteuning van deze theorie. Op het 'eiland' Westervoort, twee hectare groot, leven jaarlijks ongeveer 80 soorten bijen en wespen. Mijn voorstel voor de titel van een eventuele herdruk is 'Een uitgerangeerd eiland'.

Literatuur

Ellis W.N., 1988. Biogeografie. - Wetenschappelijke mededeling KNNV nr.90, 125 p.

Boekbespreking: Bijen en wespen in Zeeland

Jan Smit

Calle, L. & Ch. Jacobusse (red.), 2008. Bijen en wespen in Zeeland; Fauna Zeelandica deel 4, Het Zeeuwse Landschap, Wilhelminadorp, 191 p. Kosten € 29,90.

Aanbieding voor leden van de sectie: € 25,- inclusief verzendkosten.

Te bestellen door het overmaken van 25 euro op bankrekening 5103.36.167 ten name van Het Zeeuwse Landschap te Heinkenszand, onder vermelding van "Bijen en wespenatlas".

Op 12 september 2008 was de grote dag voor de Zeeuwse insectenwerkgroep: hun boek over bijen en wespen in Zeeland werd gepresenteerd. Rondom dit heuglijke feit was een mini-symposium georganiseerd, met voorafgaand een excursie in de Kwade Hoek.

De Zeeuwse atlas

Het boek ziet er goed verzorgd en kleurrijk uit, met veel fraaie foto's. Op de eerste 23 pagina's wordt een algemene inleiding gehouden over bijen en wespen, met hoofdstukken over de indeling, voortplanting, voedsel, fenologie, vijanden en parasieten. Daarna volgen er hoofdstukken over het onderzoek in Zeeland, voorkomen en verspreiding in Zeeland, biotopen, het klimaat en als laatste de status, bedreiging en bescherming van bijen en wespen in Zeeland. Dit laatste hoofdstuk is belangrijk, met name door de uitgever van het boek (het Zeeuwse Landschap) die tevens beheerder is van een aantal gebieden in deze provincie. Waardoor welhaast automatisch de beheersadviezen onderschreven en uitgevoerd zullen worden. Wat een goed bericht is voor de aculeaten in deze provincie.

Het merendeel van het boek bevat korte beschrijvingen van alle soorten die in Zeeland zijn waargenomen, met een verspreidingskaartje van de soort in deze provincie. Het boek bevat veel aanvullingen op de verspreidingskaartjes in de voorlopige atlas van de bijen (Peeters et al. 1999) en die van de wespen en mieren van Nederland (Peeters et al. 2004). De lijst is weer gelardeerd met veel fraaie foto's. Door de vormgeving is bovendien in één oogopslag de status van een soort te zien.

Geen kritiek?

Jawel, zo is niet aangegeven welke lijn er gevolgd is met betrekking tot de naamgeving, die wijkt hier en daar af van die in de beide genoemde standaardwerken en van Peeters & Reemer (2003).